

קול צופיד

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לְקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִּי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בא - תשס"א - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לְקִי זְצוּק"ל

ריבי רבבות המלאכים רצו גם הם להכות את מצרים, ואחרי שמתו הבכורות הראשונים על ידי ה' במצרים. באו הם ונכנסו לבתים ומינו את ראשי המשפחות ל"ממלאי מקום בכורות" והרגו גם אותם. ושוב היתה צעקה גדולה במצרים: "כולנו מתים". המכות לא נעצרות!! רצו כל אנשי מצרים שבני ישראל יצאו בלילה. אמר להם משה לישראל: חכו עד הבוקר! אל תצאו כגנבים! אל תתרגשו מהצעקות של המצרים! תתחילו להתנהג כבני מלכים!!

מה יהיה?

כתוב בפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" שיהיו ניסים בגאולה השלמה יותר גלויים ממה שהיה ביציאת מצרים. וכדי שנדע מה היה ביציאת מצרים – יחזרו עשר מכות כמו במצרים, ואחר כך יוסיף ה' עליהם מכות לפי הטכנולוגיה והשיכלולים של היום. עד חמישים מכות. כשיבנה בית המקדש יבא ה' קודם את המשכן שבנה משה, יביאו את כל הכלים שבנה בצלאל, נוכל לדון בהם ומידותיהם. ואחר כך יבנה הבית השלישי. ויהי רצון שנראה כל זה בעגלא ובזמן קרוב ונאמר אמן.

ט"ו בשבט - ראש השנה לאילן

ט"ו בשבט – קצת יום טוב

המשנה בראש השנה ב. אומרת: "ארבעה - ראשי שנים הם. באחד בניסן - ראש השנה למלכים ולרגלים, באחד באלול - ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: באחד בתשרי. באחד בתשרי - ראש השנה לשנים, ולשמיטין, וליובלות, ולנטיעה, ולירקות. באחד בשבט - ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים: בחמשה עשר בו". מהו "ראש השנה לאילן" "חג לאילנות" וכי אילן מרגיש ויודע? בשיעור זה נלמד חלק ממצוות התלויות באילן. וכשלומדים ומקיימים אותם יש שמחה של ממש לאילנות.

תענית. אומר המרדכי בשם הגאונים ר"ה תש"א: מתוך שהמשנה מזכירה את ארבעת ראשי שנים ביחד מכאן שיש לו דין מקצת יו"ט. ולכן מובא בב"י ובשו"ע תקע"ב ג: ציבור שהחליטו לגזור תענית בימים שני חמישי ושני, ויצא יום חמישי ט"ו בשבט - נדחת התענית לשבוע שאחריו, כדי שלא יגזרו תענית בט"ו בשבט.

וידוי. ועוד יש בו מעלה, שלא אומרים וידוי באותו יום שו"ע קל"א ו שיש בו דין חג. יש מחלוקת אם במנחה שלפני ט"ו בשבט אומרים וידוי או לא שהרי זה לא יו"ט ממש, שהרי מותר בעשית מלאכה. לדעת הפרי"ח: לא אומרים וידוי גם בערב ט"ו בשבט.

סגולה להתפלל על אתרוג מהודר בט"ו בשבט

ראש השנה לאילן, יש מקומות שכתוב "ראש השנה לאילנות" ידוע שיש סגולה להתפלל על אתרוג מהודר בט"ו בשבט. ובמיוחד בשביעית שלא גוזמים עצים. ואמר אחד המפרשים שזה הביאור בכתוב "ראש השנה לאילן" להדגיש את האילן עץ האתרוג.

ט"ו בשבט - ראש השנה לענין מעשר

רש"י מסביר שראש השנה לאילנות הוא "לענין מעשר". חיוב המעשרות באילן נקבע לפי תאריך החנטה של הפירות. מה שחנט לפני ט"ו בשבט - מתחייב לפי השנה הקודמת. מה שחנט אחרי ט"ו בשבט - נחשב ונקבע לשנה זו. למשל פרי שחנט בשנת תש"ס לפני ט"ו בשבט - חייב ב"מעשר שני" כמו חיובה של שנת תשנ"ט, כיון שעד ט"ו בשבט כל מה שגדל נחשב לגידול של שנת תשנ"ט. ומה שיחנט אחרי ט"ו בשבט בשנת תש"ס יהי חייב במעשר עני כחיובה של שנת תש"ס.

וכן הדין בשנה ראשונה ושניה של שמיטה ששניהם חייבות במעשר שני כגון תשס"ב ותשס"ג - שאין מעשרים מפירות שנה זו על אחרת. ושנת הפירות נחשבת לפי ט"ו בשבט כדלעיל.

השיעור לעילוי נשמת:

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לְקִי זְצוּק"ל

פרשת השבוע: בא

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"א.

הלכות ט"ו בשבט

איך פרעה ותלמידיו מקיימים הסכמים?

בסוף פרשת וארא התורה כותבת שאחרי מכת ברד "נשבר" פרעה והודה ואמר: "חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" שמות ט' כ"ז. היינו מצפים שמיד אחר כך הוא ישלח את בני ישראל בתופים ובמחולות לעבוד את ה' הצדיק. אבל על פרעה וממשיכי דרכו נאמר בתהילים "אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר" שאפילו ישבעו - דבריהם שקר. לכן אומר לו משה: "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלוקים" שם ל'. ובאמת מעידה תורה שמדובר במי שטבעו לשקר וגם הקוראן שלו מתיר לו לשקר. "ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל".

פרעה דואג לעצמו – והעם שלו סובל

בכל תיאור המכות בתורה מודגש איך פרעה דואג לעצמו ולא מתחשב בסבל בני עמו. "ויברכתם גם אותי". אחרי האזהרה למכת ארבה באו עבדי פרעה אליו ואמרו לו: העם סובל! אין אוכל! העם רעב! "הטרם תדע כי אבדה מצרים". הלא אתה בארמונך ושוטרים סביבך ויש לכם שפע ואוכל וכל טוב! ולכן קראו יועצי פרעה למשה ולהארהץ להציל את המצב. אבל פרעה מגרש אותם: "ויגרש אותם מאת פני פרעה" אמר לו משה רבנו ע"ה: אנחנו רוצים לעזור לך להציל את ארצך ועמך, אבל אתה הוא שמסרב לשמוע וגם מגרש אותנו! "ויפן ויצא מאת פרעה".

משה יוצא ומפנה את גבו לפרעה וזה עלבון וסתירת לחי למלך שעד עכשיו היה מכבדו בגינוני מלכות והולך כשגבו אחורנית עד היציאה.

הפסקת השיחות ותוצאותיהם

אחרי המכה התשיעית אומר פרעה: "לא תוסיפון לראות פני" עד עכשיו היה משא ומתן בינו לבין משה מי יצא ממצרים ומי לא יצא? עם הילדים או בלי הילדים? עם הצאן והבקר או בלעדיו! אבל כעת פרעה כועס ומגרש אותם ומפסיק את השיחות. אומר לו משה: אתה כפוי טובה! במכת צפרדע ובמכת ברד ביקשת להוריד ממך את המכות ועשיתי כבקשתך. ועיין בפסוק שאילולי תפילת משה היו המכות נמשכות. ועכשיו אתה מאיים עלינו "כי ביום ראותך פני תמות!!". אבל... כדברך "לא אוסיף ראות פניך!!" ולכן במכת בכורות כשפרעה הרגיש שרגליו קרות שזה סימן למות קרוב באו הוא ועבדיו והתחננו למשה ולבני ישראל: "קומו צאו!!". מודגש שם פעמים "לילה" לומר שהפניה של פרעה ועבדיו למשה היתה בלילה. להדגיש שמשה לא ראה יותר את פני הרשע. וכיון שמשה לא הסכים שפרעה יקרב אליו, שלא יראה פניו. היה צריך פרעה לצעוק בקול כדי שמשה ישמע "הרי אתם בני חורין! הרי אתם לעצמכם" "אני מקבל את כל תנאיכם". "את כל מה שלקחתי מכס אני מחזיר!!" "אני נותן עוד בקר וצאן משלי!!". כל זה כדי שקולו של פרעה ישמע לכולם ויהדהד בכל מצרים וכולם ישמעו אותו - שלא יחזרו בו כדרכו.

ומכיון שדרכם של ארכיאולוגים שמאמינים לכתובות מצריות עתיקות יותר ממה שכתוב בתורה, שהרי לא הודו בעשר המכות עד שלא ראו פפירוסים ישנים מתקופת פרעה שמאשרים את היות המכות – השאיר ה' את פרעה חי. "ואולם בעבור זאת העמדתך, בעבור הראתך את כחי, ולמען ספר שמי בכל הארץ".

הידור מצוה במכת בכורות

"ותחזק מצרים על העם למחר לשלחם מן הארץ", אומרים חז"ל: שאלפי

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בא - תשס"א - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי זְצוּק"ל

אבוקדו - כיון שאמרנו שאבוקדו שנמכר כעת אפשר שחנט אחרי ראש השנה. ולרוב הפוסקים חוץ מהשל"ה ודעימה דינו כפירות שביעית. כמובן שאין איסור לאוכלו אך צריך לנהוג בו קדושת שביעית, לא צריכים לשמור על הקליפה אבל לא לזרוק פרי הראוי לאכילה. וכמובן גם שאר הדינים. אתרוג לשביעית - לפי האמור לעיל ברמב"ם דין אתרוג הוא מיוחד משאר פירות שמחשבים את דינו לפי הקליטה-קטיף. הנקטף בשביעית - דינו כפירות שביעית. ולכן יש לנהוג קדושת שביעית באתרוגים הנקטפים בתקופה הזאת.

אתרוג למעשר - ברמב"ם בהלכות מעשרות: "אתרוג בלבד השונה משאר פירות האילן, והרי הוא כירק בין אם נלקט בשישית אחר ט"ו בשבט מפרישים ממנו מעשר". דהיינו אם אדם מלקט אתרוגים בערב ט"ו בשבט לפני שקיעה, ומלקט גם אחרי שקיעה אתרוגים. לא יכול לעשר מפירות אלו על אלו כיון שזה נלקט לפני ט"ו בשבט וזה לאחר ט"ו בשבט. שו"ע שלא נזכר ודוקא באתרוג כיון שהולכים בו אחר לקיטה. אבל שאר פירות הולכים לענין מעשר אחרי חנטה ואין הפרש לענין מעשר מתי ליקטו אותם. לימון - למהר"ש סילריו שביעית פ"ט ה"ד דינו כמו אתרוג, וראוי להחמיר כמותו ולנהוג במשך כל השנה קדושה בלימונים הנקטפים בשביעית. ועד טו בשבט גם לעשר אותם.

פרי הדר לשביעית - יש אחרונים שאומרים כי דינם כמו אתרוג. ויש לנהוג קדושת שביעית בפרי הדר הנקטף בשביעית. הרב קוק משפט כהן נא ב חולק ואומר שפרי הדר שונה מאתרוג בכך שיש גבול לגידולם של פרי הדר ואין גבול לגידולו של אתרוג שכל שתשאר אותו על העץ הוא יגדל ויגדל. ומימלא דינם שונה ויחשבו את דינם לפי החנטה שהיתה קודם שביעית ולא לפי הקטיף. אמנם המורה"ש סירליו שסובר כי לימון דינו כאתרוג - לא יחלק בכך. ולכן למעשה ראוי לכתחילה להחמיר בכך ולנהוג קדושת שביעית בפרי הדר הנקטפים בשביעית ועד טו בשבט גם לעשר אותם. עיין חזו"א שביעית ז' טז.

פרי הדר למעשר - אדם שקנה 2 ק"ג תפוחים לא מעושרים קודם ט"ו בשבט, ואחרי ט"ו בשבט קנה עוד כמה ק"ג ורוצה להפריש מזה על זה - אינו יכול מאחר ואילו נקטפו לפני ט"ו בשבט וחייבים במעשר של שנה שעברה ואילו נקטפו לאחר ט"ו בשבט וחייבים במעשר על שנה הבאה.

מעשר בשביעית

ברמ"א שלא סעיף יט: "אם עובד כוכבים מכר פירות בשביעית לישראל, וגמר מלאכתו ביד ישראל - חייבים בתרומה ומעשר, ומפריש מעשר עני".

אוצר בית דין

לדעתי אין לנהוג בהיתר הנקרא "אוצר בית דין" כיון שלא מוזכר דינו ברמב"ם עיין רדב"ז שמו"י פרק ז הלכה ג ורק רמז בתוספתא כדלקמן, אך ביטלתי את דעתי והצנעתי אותה כיון שכך נהגו ישראל ובמיוחד ששמיטה בזמן הזה דרבנן. וכמו שהרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל עשה חשבון מתי שנת שביעית יוצא לו היפך מה שאומרים הגאונים וביטל דעתו כי כך נהגו. אפשר לעשות כן גם בענין "אוצר בית דין" כי כך נהגו.

ובתוספתא פ"ח א מובא שהיו בית דין לוקחים פירות מהאנשים שקטפו מהפקר בשדות, ועומדים בשער העיר ושוכרים אנשים שילכו לשדה של פלוני ויקטפו פירות, ומקציבים על כל שעת עבודה או יום עבודה סכום מסוים של כסף. ובערבי שבתות היו ב"ד מחלקים את הפירות לאנשי העיר. ואת הכסף לפועלים שלהם היו לוקחים מכספי ציבור או מאוצר המדינה. היו שהסבירו מחלקים - מוכרים לציבור. עיין רמב"ן על התורה ויקרא כה ז. ועיין ראב"ד על רמב"ם שמיטה ויובל פ"ז הלכה ג.

הבדל בין פירות שביעית הנקטפים לבד לאוצר בית דין

כל סוגי פירות שביעית, גם אלו שנמכרים באוצר בית דין - יש בהם קדושת שביעית, ואסור לאדם שנאמר "לאכלה ולא להפסד" וחייבים ביעור כשיגיע זמנם רק שאין קדושה על המעות ואין בזה איסור מכירה.

ט"ו בשבט - ראש השנה לשביעית?

רש"י לעיל מדגיש שט"ו בשבט הוא ראש השנה "לענין מעשר" יש אומרים שרוצה רש"י לרמוז כי הוא דוקא לראש השנה לענין מעשר ולא לענין שביעית. אך רבינו חננאל ראש השנה טו: מסביר שט"ו בשבט הוא ראש השנה גם לשביעית, ופירות שחנטו מראש השנה עד ט"ו בשבט - נחשבים כפירות שישית. גם הרש"ש ראש השנה יד. אומר שלא ידע להכריע בכך עד שמצא בספר "טורי אבן" כי ט"ו בשבט קובע גם לגבי מעשר וגם לשביעית. וכן ר"ש משאנץ. תו"כ בהר פ"א ד' ראב"ד ועוד.

הרמב"ם בהלכות שמיטה פ"ד ה"ט כותב שט"ו בשבט אינו קובע לשביעית וכך לשונו: "באחד בתשרי ראש השנה לשמיטין וליובלות. פירות שישית שנכנסו לשביעית אם היו תבואה וקטניות או פירות האילן והגיעו לעונת המעשרות קודם ראש השנה - הרי אלו מותרים. ואע"פ שאוסף אותם בשביעית, הרי הם כפירות שישית לכל דבר. ואם לא באו לעונת המעשרות אלא לאחר ראש השנה - הרי הן כפירות שביעית". דהיינו פרי שגדל שליש גידול בשנה שישית ונשאר על העץ לסיים גידולו בשביעית - אין לפרי דיני שביעית. שהרי כבר גדל שליש גידול בשישית. אבל אם גדל פחות מ"שליש גידול" לפני א' תשרי של שביעית והשלים גידולו בשביעית - חלים עליו כל דיני שמיטה. כך מסבירים הרדב"ז גם בשו"ת ח"ו ב"א רכא ופאת השולחן סימן כב ס"ע ט ס"ק יד. אמנם השל"ה הקדוש שער האותיות ק מסביר שכוונת הרמב"ם בדבריו "ראש השנה" הוא "ראש השנה לאילן" דהיינו ט"ו בשבט. ולכן לדבריו פירוש הרמב"ם כמו רבינו חננאל. וכך נראה מהתוספתא. מהר"ש סירליו ס"פ ה פוסק כרדב"ז. וכן רבי עקיבא איגר במשניות סוף פרק ה.

סיכום בינים: רוב הפירות בארץ ישראל חונטים אחרי ט"ו בשבט רא"ש הביאו ב"י רצ"ד כך שאין למחלוקת זו הרבה משמעות למעשה. אבל אבוקדו גדל "שליש גידול" בין ראש השנה לט"ו בשבט. ולמחלוקת זו יש משמעות לגבי אם יש קדושת שביעית. ומי שמסביר ש"חנטה" היא נפילת הפרח - בשסק נופלים הפרחים בין ראש השנה לט"ו בשבט. לשל"ה פירות אלו דינם כפירות שישית ולא חייבים בדיני שביעית. ל"פאת השולחן" פירות אלו דינם כפירות שביעית.

ויחלקו גם בפירות שחנטו בין ראש השנה לט"ו בשבט בשנה שמינית. לדעת השל"ה הם יחשבו כפירות שביעית ויש מחמירים כשל"ה בענין זה. עיין משפט כהן סו

כמה הוא שליש? יש אומרים לפי ביטול הפרי חינוך רמז ויש אומרים לפי גודלו. הנפח שלו רא"ש פ"ד יא ויש אומרים לפי משקלו ר"ח ר"ה יב: ובאמת זה תלוי בכל פרי ופרי.

ראייה שראש השנה לשביעית הוא א' תשרי

בספר "כפות תמרים" של מהר"י בן חביב סוכה לט: מביא הוכחה לדעת הרדב"ז שא' תשרי קובע לענין שביעית מגמרא בסוכה ל"ט. שם מובא כי אדם שרוצה לקנות אתרוג ולולב בשביעית צריך להבליע את מחיר האתרוג בדמי הלולב. ומדובר בקונה אתרוג בשנת השמיטה עצמה. ולכאורה אתרוג נקטף לכל המאוחר בתשרי ואע"פ חלים עליו דיני שביעית אע"פ שזה לפני ט"ו בשבט. מכאן ראייה שראש השנה שאמר הרמב"ם הוא ראש השנה ממש - א' תשרי ולא ט"ו בשבט. גם החזו"א שביעית פ"ז י"ג הביא את הוכחה זו כנגד השל"ה הקדוש אע"פ שלא ראה את ספר "כפות תמרים".

דחיית הראיה

וצריכים לבאר את דברי השל"ה הקדוש שסובר כי אין ראייה מאתרוג כיון שיש לו דין מיוחד משאר פירות וכמו שמביא הרמב"ם על אתרוג: "אפילו היה כ'פול" קודם ראש השנה ונעשה כיכד' בשביעית - חייב במעשרות כפירות שישית. ואפילו היה כיכד' בשישית הואיל ונלקט בשביעית הרי הוא כפירות שביעית - ומתעשר כפירות שישית להחמיר". כלומר מחמירים באתרוג לענין שמיטה ולענין מעשר.

סיכום

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בא - תשס"א - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אמנם פטריות שגדלות תחת חממה או בתוך בית או בתוך מערה רטובה - אין בהם דין שביעית. אבל אם מגדלים פטריות בחוץ בכדי שיקבל אור של שמש - יש בזה דין שביעית. ועיין כרם ציון פרק יג.

ליל ט"ו בשבט

להעדיף פירות ארץ ישראל

אדם רוצה לאכול בליל ט"ו בשבט פירות יבשים ואין לו פירות משבעת המינים, אלא פירות אחרים כגון שזיפים או משמש מיובש וכד' - יברך "העץ" על פרי של ארץ ישראל ולא של חו"ל. כיון שיש בהם חשיבות יותר גדולה. ובמיוחד מי שגר בחו"ל - יעדיף פירות ארץ ישראל על פירות חו"ל. וכשיעקב שלח עם בניו למושל ארץ מצרים יוסף "מזמרת הארץ" הוא שולח את פירות הארץ. הוא או בלהה קולים ומתבלים את האגוזים של הארץ ושולחים אותם ליוסף. יוסף מריח את ריחם כפי שעשו אותם בבית אבא, לא יכול להתאפק, לקח מהם ואכל בחדרו הפנימי. באכילת הפירות הזאת הוא הרגיש את אביו, הרגיש את השמחה של פירות ארץ ישראל ואז הוא התגלה לאחיו.

והגמרא אומרת שיש להזהר שלא לומר על פירות חו"ל שהם יותר טעימים, כיון שבאמת אינם כך שאין בהם טעם וריח. ועוד שלא התקינו בהם כל המצוות. כי כל דבר שגדל בארץ ישראל יש לו חשיבות מיוחדת. גם פרי וגם אדם שגדל בארץ ישראל יש לו חשיבות. שהאדם נמשל לעץ השדה, וכמו עץ כך בן אדם - ככל שתטפל בו הוא יתן יותר פרי ויצמח לתפארה. וכמו עץ כך אדם - גדל כלפי מעלה אע"פ שמשקים אותו מלמטה.

ובגמרא כתוב: שפירות א"י שמנים, טובים, בריאים, משמחים את האדם ומשביעים. אוכל מעט ושבע שנאמר "לאכול מפריה ולשבע מטובה". ויש מי שאומר כי מעלת פירות ארץ ישראל כל כך גדולה שבראיה בלבד אדם שבע.

ובמיוחד כשאוכל פירות שבעת המינים מתוצרת חוץ איך יאמר "לאכול מפריה ולשבע מטובה" על פירות מאמריקה מטורקיה ומסין.

אילני סרק יתנו פירות

עתידה א"י להוציא פירות משובחים, ועתידים אילני סרק שבא"י שיתנו פירות. ומה החשיבות בעצי סרק שיתנו פירות? אלא רמז יש כאן שעתידים עמי ארצות שבארץ ישראל לתת פירות. אנו מכירים מהגמרא שני סוגים של עמי ארצות א של רבי זירא. שעד פטירתו סמכו שכינוי על קדושתו של רבי זירא וחטאו. וכשמת רבי זירא חזרו בתשובה. אלו מהר יתנו פירות. ב של רבי עקיבא. שיש בהם שנהא שאומרים "מי יתן תלמיד חכם ואשכנו כחמור". אלו אין להם תקנה עד שישלקו את השנהא ואז יחזרו בתשובה כמו רבי עקיבא עצמו.

ואיך עמי הארץ יתנו פירות. איפה הצדק שמי שלא למד ומי שלמד יהיו באותה מידה? איך "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"? איך "כולם ידעו אותי מקטנם ועד גדולם"? אלא שלא כולם ידעו את ה' ואת התורה באותה מידה. מי שלמד מסכת אחת יבין אותה יותר טוב, אבל לא שידע כל המסכתות שלא למדם. ומי שלמד כולם ידע יותר ויותר.

צער השכינה ושמחתה

אנו צריכים לדעת כי שכינה מצויה בארץ ובמיוחד בכותל המערבי. ואם מדברים על מסירת ארץ ישראל והר הבית לנכרים זו פגיעה ב"שכינה הקדושה". ולכן אנו אומרים לקב"ה "עשה למענך" הרי "בעת צרתם לו צר" - כשיש לישראל יש צרה - גם לקב"ה יש צרה. על כן אנו מבקשים מריבוננו של עולם "למענך עשה ולא למעננו!" שכינתא בגלותא! והיי רצון שיחזרו עצי הסרק ועמי הארץ בתשובה ויחזרו ויתנו פירות, ויתקיים בנו "זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". אכ"ר.

ולכן פירות שביעית שלא דרך "אוצר ב"ד" אינם נמכרים כיון שנאמר בהם "לאכלה ולא לסחורה". ולכן אי אפשר לקנות למשל קילו לימון במשקל? וכן ירקות שצמחו בשישית ונלקטו בשביעית. או ירקות שצמחו בערבה בגבול עולי מצרים יש בהם קדושת שביעית. ואם הם יותר דרומים יש בהם גם קדושת שביעית וגם מעשר עני מספק וכל שיש בו קדושת שביעית נאמר בו "לאכלה ולא לסחורה". ולכן נוהגים שהמוכר שוקל קילו ומוציא ירק אחד כדי שיהיה מכירה באומד ולא במשקל. לעומת זאת פועל של ב"ד שגובה כסף על עבודתו ולא על הפירות יכול למכור במדויק כי זה כסף שכן לפועלים ולא על הפירות.

לכסף של אוצר בית דין אין קדושת שביעית שאינו על הפירות. לעומת המוכר פירות שביעית שהקדושה חלה על הכסף, ואם יקנו בכסף זה בירה או מגבעת וגופיה תהיה בהם קדושת שביעית ויש בו כל מיני איסורים. חזו"א ואחרים.

לא להפסיד פירות שביעית

קליפות. כיון שהזכרנו לאכלה ולא להפסד יש לזכור שרק דבר הראוי למאכל יש בו קדושת שביעית ולכן מי שקונה אבטיח של שנת שמיטה לא חייב לשמור על הקליפות קדושת שביעית. ואע"פ שפעם היו כובשים ואוכלים אותם, בימינו זה דבר שאינו מצוי וקליפות של אבטיח אינו ראויים למאכל אדם ומותר לזרוקם.

מי שלקות. השולק תפוחי אדמה או ארטישוק במים אין צריך לשומרם אע"פ שהמים ספגו מהתפוח את קדושת שביעית - כיון שבכל השנה כולה אינו רגיל לשתות אותם - אין צריך לשמור בהם קדושת שביעית. ואם שלק שזיפים ורגיל לשתות את מימם - ישתה או ישמרם בקדושה.

מרק מוקפא. מרק ירקות יש בו קדושת שביעית. שאריות של מרק שמקפאים אותו בפריזר על מנת לאוכלו ביום אחר, יש אומרים שאסור כיון שכשחמם אותו הרי מתאדה ומפסיק חלק מהמרק. אך אין הלכה כך כיון שאדם רגיל לעשות כן כל השנה - אין בזה בעיה.

רוטב. אין צורך לגבש את הצלחת משיירי הרוטב או רסק העגבניות שעליה אע"פ שיש בהם קדושת שביעית כיון שאין עושים כן של השנה.

עלים כמושים. מי שרגיל לזרוק את העלים הראשונים של הכרוב והחסה, גם בשנה השביעית מותר לו להוציא עליה זה, אבל אם כל השנה כולה הוא אוכל את העלה העליון בשנה השביעית חייב לשמור בו קדושת שביעית. הכלל הוא. כל דבר שאדם רגיל לעשותו כל השנה יעשה בפירות שמיטה, ולא יזלזל בהם.

פירות וירקות שביעית למשרתים נכרים

יש שבביתו יש משרתים נכרים פיליפינים או תאילנדים וכד' העיקר לא ערבים ומתקיים בו "ועמדו זרים ורעו צאנכם" האם יכול לתת להם לאכול מפירות וירקות שביעית?

אנו יודעים שביו"ט מותר לבשל קפה לנכרי רק אגב הקפה שעושה לעצמו יעשה גם לגוי. אבל בסלט של פירות וירקות שביעית אסור לתת לנכרי שנאמר "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" "לכם ולא לנכרי". ולכן עושה לו אוכל בנפרד. ואם יש חשש שיפגע - יקנה פירות וירקות בלי קדושת שביעית. ועיין רמב"ם פ"ה הלכה יג.

קדושת שביעית בפטריות

במסכת ע"ז יד. כתוב: כל שיש לו עיקר - יש לו שביעית. כל שאין לו עיקר אין לו שביעית. רש"י מסביר פרי חד שנתי שלא מתקיים בארץ כגון קישואין ודלועין. וחלקו עליו תוס' שם. והמאירי מסביר שכמהין ופטריות אין להם שורשים - ואין בהם שביעית. אך אי אפשר להסתמך על כך להתירם חדא שרש"י ותוס' לא פירשו כמו המאירי. ועוד שבימינו שמגדלים אותם בצורה מסודרת על מצעים מסורים ואינם גדלים מאליהם, ואע"פ שברכתם שהכל - יש בהם שביעית.

קול צופיך

מִרְנָה הַרְשֵׁאָה לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמַּקּוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בא - תשס"א - מאת מִרְנָה הַרְשֵׁאָה לְצִיּוֹן הַרְה"ג מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

תשובה לשואלים

שאלה: עלי גת בדרך כלל רק לועסים אותם ולא בולעים. יש כאלו שזה מרגיע אותם ויש שלא. האם יש בהם קדושת שביעית? ואם כן איך קונים ומוכרים אותם?

תשובה: אם הם גדלו בארץ – יש בהם קדושה. אם כל שנה זורעים אותם – זה ספיחין ואיסור. ואם זה שיח שנשאר משנה לשנה – אין בזה איסור ספיחין ומותר לאוכלם אך יש בהם קדושת שביעית. ויתנו אותם מתנה ואם רוצה למוכרם – ימכרם בהבלעה דהיינו יקנה משהו אחר יחד איתם וישלם עליו ובאותו מחיר יקבל גם את עלי הגת. וצריך לזכור שאסור לשקול ולמדוד אותם בשעת המכירה. אבל אחרי הלעיסה אין צורך לשומרם.

פעם באה אשה לחכם בן ציון אבא שאול עליו השלום, והתלוננה על בעלה שלועס ויורק את עלי הגת בכל מקום וממאיס עליה. קרא הרב לבעל וגער בו שעובר על איסור דאורייתא ענה הבעל ואמר שהוא לא נמאס מעלי הגת שלו ו"אשתו כגופו". ענה לו חכם בן ציון דבר זה נאמר לכך שצריך לאהוב אותה כגופו ולכבדה יותר מגופו. זה לא מתיר להמאיס עליה את החיים. ולכן קודם שתבוא האשה ינקה בעצמו את עלי הגת מהכיוור, או שישליכם ישר לתוך הפח.

פעם הדרוזים היו מגדלים טבק ליד קברו של רבי יוחנן הסנדלר והיו שוטחים ליבוש ליד ציון הצדיק. פעם באו יהודי וגוי לשם וראו עלי טבק שוטחים ליבוש ואין שומר לקחו מעט. רצו לזוז ולא יכלו, באו הדרוזים וראו אותם שם נטועים במקומם אמרו להם שמא לקחתם טבק? אמרו: כן. רק מעט. החזירו את הוטבק ועדין לא יכלו לזוז. עד שהפכו כיסם וניקו מכל השארית וזו ממקומם. שאלו את הדרוזי איך הצדיק שומר על הטבק? אמר להם: שהוא כל יום מדליק לו נר ומבקש ממנו שישמור לו על עלי הטבק וכך הווה.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

